

La censura, ai, la censura...!

JOAQUIM CARBÓ

S
U
P
O
S
I
O
S

legeixo amb molt d'interès *Les millors obres de la literatura catalana (comentades pel censor)*, el volum de Jaume Clozet i Quim Torra que acaba de publicar Acontravent i que suposa un recorregut pels sucosos comentaris que uns funcionaris franquistes qualificats de *lectors*, no pas de censors, escrivien dels llibres que els editors, inexorablement, no tenien cap més remei que sotmetre a la seva aprovació si en pretenien la publicació.

És fàcil d'entendre que ja que, personalment, també vaig ser víctima d'aquelles manipulacions, busqués al llarg de tot el llibre algun detall que m'afectés. L'únic que hi he trobat, però, és una referència a *La colla dels deu*, que els autors del llibre atribueixen en dues ocasions a un tal Jaume Carbó, tot explicant que és un text per a infants que es va publicar sense problemes. Tot plegat, incloent-hi l'error en el nom, és una simple anècdota dins una obra tan extensa i ben documentada, però, com passa tan sovint amb els que hem dedicat bona part de la nostra feina al llibre per a nois i noies, la resta dels nostres llibres es manté en una estranya nebulosa, entre l'anonimat i el silenci. Si els autors m'ho haguessin preguntat, els hauria pogut informar d'algun altre detall curiós i fins i tot, ara, al cap de tants anys, divertit.

Per agrair-me les informacions que li vaig proporcionar sobre Manuel de Pedrolo, objecte dels seus estudis, la professora holandesa Lidwina Van den Hout em va fer arribar diverses fotocòpies de documents que es referien

als meus llibres per a adults, trobats quan va escorcollar un magatzem de l'antic Ministerio de Información y Turismo. Això em permet aportar la meua contribució per ampliar el coneixement general d'una qüestió que ens va obligar a fer tantes maniobres per aconseguir el que preteníem: nor-

malitzar l'edició de llibres en català.

L'any 1962, quan l'editor Santiago Albertí va demanar autorització per publicar el meu primer llibre, *La sortida i l'entrada*, format per nou narracions, l'informe d'un tal Manuel Sancho Millán dictaminava: "*Suprimidas las narraciones 'L'anell' i 'Els soldats', por inmorales, y lo tachado en la página 62, no tenemos inconveniente en proponer su autorización*". Això representava, doncs, retallar el vint-i-tres per cent del text. El llibre es va publicar més endavant, després que dues narracions sense màcula substituïssin les rebutjades. En una època d'autèntiques vaques magres, l'editor, que ja havia pagat la il·lustració de la coberta a J. Vila Rufas, fill del famós dibuixant D'Ivori i germà, per tant, del gran Cesc, se'n lamentava perquè corresponia a una de les narracions rebutjades i això l'obligava a encarregar-ne –i pagar-ne– una altra. Em vaig sentir obligat a escriure una nova narració que permetés aprofitar aquella il·lustració. Va ser la primera obra amb peu forçat que he escrit. Més tard, les col·laboracions amb el col·lectiu Ofèlia Dracs em van portar a escriure'n d'altres i amb goig, sobre temes obligats.

Les arrels, publicat a Raixa l'any 1963, va sofrir l'amputació d'una altra narració perquè, segons un senyor que signava F. Aguirre: "*...el cuento titulado 'L'ajornament', en el que un soldado por no disparar contra el enemigo se suicida debe suprimirse por deprimente (pags. 50 a 64). Lo demás creo que puede ser publicado*".

El censor que va jutjar *Un altre tròpic*, la narració amb què acabava de guanyar el premi Joan Santamaria, es va treure la careta per exercir de crític literari, l'ofici per al qual es creia destinat. Després d'una sèrie de consideracions sobre l'argument, l'home va demostrar que hi entenia i va escriure: "*No hay en la novelita más que preocupaciones materialistas y sexuales y alguna disquisición ligera respecto a la vida de los ricos en comparación con la escasez que sufren los trabajadores*".

Por su excesivo materialismo, escaso valor literario y las descripciones de sobo a las mujeres que allí aparecen, con las que se pone constantemente de manifiesto la excesiva preocupación sexual del autor, considero que no procede la autorización".

Al cap de dos mesos, i per si teníem la fortuna que el text anés a parar a les mans d'un altre censor, es va tornar a presentar el mateix text, que va merèixer una resposta diferent: "*Es una narración picaresca de fondo inmoral pero no hay ninguna escena obscena. Creo que se debe suprimir las expresiones rayadas en las páginas 5, 36, por soeces y pág. 12 y 13 por inmoral. La obra está literariamente bien compuesta, lenguaje popular y muy realista. Hechas las modificaciones dichas, creo que se puede permitir la publicación de la obra*". En aquesta ocasió, el segon lector tenia la màtiga més ampla i fins i tot creia que la meua narració tenia certa gràcia literària, una prova més de l'arbitrarietat d'uns criteris tan injustos com contradictoris.

Pel que fa a *El carreró contra Còssima*, dispo- so també de dues versions antagoniques. La primera, que acabava demanant-ne la prohibició, exigia, d'entrada, retallades a les pàgines 10, 33, 81, 82, 87, 88, 171, 172, 196, 226, 230 i 231. Mig any més tard, tornada a presentar sense cap del talls exigits, l'altre censor no es va prendre la molèstia de comprovar si hi havia precedents i la va autoritzar després de deixar-me com un drap brut: "*Se trata de la novela de algún principiante (o de algún trasnochado) que quiere ser 'narrativa' [...]. No veo nada que no pueda publicarse a pesar de que la obra es de ningún valor literario*".

Més endavant, la llei Fraga va permetre esquivar el tràmit de la censura prèvia, tot i que si algú, dintre els quinze dies posteriors a la publicació, denunciava que una obra atacava els principis fonamentals del règim, l'autoritat s'obligava a segrestar tots els exemplars que hi hagués a les llibreries i magatzems. Molts editors actuaven amb cautela i s'obligaven a l'autocensura per por de perdre bous i esquelles. Recordo com si fos ara com, amb els enyorats Alfonso C. Comín i Josep Verdura, de Nova Terra, volíem que el temps passés volant a partir del dia que va aparèixer *Els orangutans*, una novel·la força compromesa que els editors, per dignitat, m'havien publicat tirant al dret tot i el risc que suposava.

Tot això passava, encara, a finals dels anys seixanta, quan en feia trenta que havia acabat la guerra.*

Il·lustració:
Guillem Cifré

